

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1977 · СЕНТЯБРЬ · 9 №

Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

9 №
1977 j.
сентябрь

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда ла
агитация бөлүги

ЈУРТ ХОЗЯЙСТВОНЫН ИШЧИЛЕРИНИН БАСТЫРАСОЮЗНЫЙ КҮНИ

Јурт хозяйствонун ишчилери бойынын профессиональный байрамын чын ла исторический учурлу јакшынак керек — Улу Октябрьский социалистический революциянын 60 жылдыгына белетенгени табылкан бастыратекши көдүрингинин айалгазында уткып турулар. Бу күндерде бистин де областьтын јурт ишчилери јаландарда ла мал өскүрер фермаларда, комбайндарда ла бийик туулардагы одорлордо онон арбынду ла эрчимдү, текши керектин једимдери учун кажы ла кижинин алдынан каруулу болоры там ла өзүп турган айалгаларда иштегилеп јат.

Онынчы бешжылдыктын экинчи жылы күннин аайы јанынан областьтын малчыларынын ла өзүм өскүрөөчилеринин јенүлү ижине айдары јок кату, јаман јыл болды. Мындый айалгаларда КПСС-тин XXV съездинин тургускан задачаларын бүдүрерине једип турарга, областьтын јурт хозяйствозынын кажы ла ишчизине бар-јок күчин саларга, бойына килебей иштеерге келишкен.

Общественный малды јакшы кыштадарын Кан-Оозы аймакта XXI партсъездтин адыла адалган колхозтын старший койчызы, Социалистический Иштин Геройы Тоедов Јелмектий улус јеткилдеген. Ол колындагы 680 койды бир де чыгым јогынан корып, кажы ла јүс койдон 120 курааннан алган. Нөкөр Ј. Тоедовтын ченемелин терен шиндеп үренеле, ончо аргаларла койчылардын ортозына таркадар керек. Јелмекти бойынын керегинин билгир узы деп јолду айдарга јараар, онын ченемелине өскөлөрин, анчадала јашөскүримди, јаантайын үредип турар керек.

Туулу Алтайда кой ижинин өскө дө устары бар. Темдектезе, ол ыраак Джазатордо Коткенов Петр, Барагашта Рыжкин Алдырбас Темдешевич, Көксуу-Оозында Глушков Сергей Каспитович. Олор койлорын башка-башка айалгаларда

кичеейдилер, онын учун ижининг эп-аргалары да башка-башка. Је бу улус бойынын керегин түңгей көргилеп јат. Олорды иштеңкей, турумкай, сөзинен јана баспазы, кереги учун каруулузын билгени бириктирип, олордын ижининг једимдерин бир түңгей кеен эдип јат.

Областьтын эчки өскүрөөчилери улам ла бийик көргүзүлөргө једип турулар. Орто тооло кажы ла эчкиден план аайынча 398 грамм ноокы ордына 418 граммнан алынган, айла ноокынын чыңдыйы да сүрекей јакшы болгон. Кош-Агаштын эчки өскүрөөчилери дезе кажы ла эчкиден 540 грамм ноокы тарап алгандар. Олордын азыраган эчкилерининг көп сабазы горно-алтайский укту эчкилер болуп јат. «Путь к коммунизму» колхозтын эчкичизи Махметов Уакыт колындагы 797 эчкинин кажызынан ла план аайынча 572 грамм ноокы ордына 717 граммнан тарап алган.

Областьтын көп саба сүттоварный фермаларынын ишчилери Улу Октябрьдын мактулу юбилейине учурлай алган бийик социалистический молјуларын бүдүрери учун тартыжуга көп күчин ле эрчимин салгандар. Мөрөйдө азыйгы ок аайынча Горно-Алтайский ОПХ-нын уй саачылары озолойт. Темдектезе, Карпова Анна Осиповна јети айга кажы ла уйдан 2186 кг сүт саап алган, колындагы бастыра уйларынан сааган сүт 97,2 тонна болды. Онын үйрө-јелези Угрюмова Лидия Григорьевна кажы ла уйдан 1972 кг, Лашутина Вера 1781 кг сүт саап алган. Мынызы јакылталардагызынан чик јок көп болуп јат. Көксуу-Оозы аймакта Алтыгы-Оймондо ан өскүрер совхозтын Алтыгы-Оймондогы фермазынын уй саачыларынын јөптү-нак коллективи баштапкы јерди колында үч јылга улай тудуп туру. Уй саачылар Килина Нина Федотовна, Арбыкова Евдокия Матыровна, Фефелова Татьяна Ивановна ла онон до өскөлөри фермада саар уйлардын продуктивностын кыска өйдинг туркунына билдирүлү бийиктеделе, быјыл јакылтазын чик јок ажыра бүдүргендер.

Туулу Алтайдын ан өскүрөөчилери база бийик көргүзүлөргө једип турулар. Социалистический Иштин Геройы, Абайда ан өскүрер совхозтын Карагайдагы фермазынын бригадири Попов Петр Фатеевич крайдагы семинар-јуунда юбилейге учурлай 687 сыгыннын кажызынан ла 7,5 кг чий мүйс кезип аларыс деп бийик молју алган. Нак коллектив сөзин бүдүрип койгон — кажы ла сыгыннан 7 кг 680 г чий мүйс кезип алган.

Кайтанактагы совхозтын ан өскүрөөчилерининг Константин Кизиловко баштаткан бригадазы онон бийик көргүзүлөр-

ге жеткен — 325 сыгыннын кажызынан ла план аайынча 7,1 кг мүүс алар ордына 8,2 кг-нан алган.

Je өткөн кыштын уур-күчтери иштин текши көргүзүлери-не салтарын жетирген ле. Беш жылдыктын экинчи жылынын пландары бүдерин жеткилдеерге, эт, сүт ле түк иштеп алары ла садары жанынан бастыра коллективтер көп күчин ле эрчимин салар учурлу, резервтерди табары ла тузаланары жанынан кожулта иштер өткүрер керек.

Уйлардан саап турган сүтти аstatпаска, онын чыгдыйын жарандыраарга, нени эдер керек? Уйларды жаланда өйлү-өйинде жажыл өлөн-бүрле, концентраттарла азырап турарын төзөөр, кажы ла уйды жакшы саар, чүмдү эмес, je кыйалта жок санитарно-гигиенический некелтелерди бүдүрер, адакы-учында, саар уйлардын үүрин одордон кажаан-чеденде ту-дарына бойынын өйинде көчүрер керек.

Бу мыны ончозын бүдүрөтени күч пе? Жок, күч эмес. Жа-ныс ла советский кижиле улу орооныстын гражданини деп аданган адында бойыннын иштеер деген эн баштапкы мол-жуунды бүдүрер ле сенин акту бойыннан, сенин билгирин-нен ле кичеемкейиннен Төрөлистин ийде-күчи, албатыбыс-тын аргалу жадыны камаанду болуп турганын качан да ун-дыбай жүрер керек. Текши керекте бойынын учурын ла бойы-нын жерин анайып билип тура, хозяйствонун кажы ла скот-ниги, кажы ла уй саачызы, кажы ла специализи иштеер болзо, сүт саар ла садар государственный план жегүлү бүдер.

Эт иштеп аларында сондошты жоголторго чик жок уур. Мынызына, баштапкызында, ончо бүдүмдү малдын тын-тоо-зын орныктырар ла корыыр бастыра сурактарды сүрекей кичеер керек.

Жаш бозуларды корыыры учун турумкай тартыжунун жак-шынак жозокторун Горно-Алтайский ОПХ-нын ла Элик-манардагы совхозтын ижинин ченемели көргүзип жат. Удаан жокто бу хозяйстволор бозуларды торныктырары жанынан плановый көргүзүлөргө жетпей турган. Хозяйстволордын башка-раачылары ла специалисттери бу жаан жедикпести жоголтор деп жөптөжөлө, сырагай эрчимдү иштер өткүргендер. Хо-зяйстволор башка жолдорло барган. ОПХ-да кату санитарно-гигиенический ээжиле бозуларды үкпектерде (бокстордо) өскүрөтен «бурят» деген эм-сүмени тузалангандар, Элик-манардагы совхозто дезе бозуларды үч айына жетире уйлар-га эмистирип өскүрөтен ле онон семирте азыраар аңылу площадкаларда тудатан красноярский эп-сүмени артыксын-гандар.

Эп-сүмелери башка, је ол эп-сүмелерди жүрүмге өткүреринде көргүскөн турумкайы, кечегизинен артык эдерге жүткүгени — түңей. Эки хозяйствонунг экилезининг једимдери де сүрекей јакшы.

Темдектезе, Эликманардагы совхозтын Чепоштогы фермазынын бозу азыраачызы Арбыкова Зоя Андреевна бозуларды уйга эмистирер эп-сүмеле 10 күннен ала үч айына јетире өскүрип јат. Онын колында 20 уй ла 40 бозу. Ончозы су-кадык. Ол кажы ла бозунунг бескезин конок туркунына орто тооло 770 граммга кожултарга молјоноло, јети айга улай 900 граммнан кожултып туру.

Этти көптөдөри јанынан мал ижинде бүдүретен база бир задача — ол хозяйство ичиндеги ле хозяйстволор ортодогы специализацияны оног ары теренжидери ле өскүрери, мынызынын шылтузында ончо бүдүмдү малды эткомбинатка табыштырардан озо семирте азыраарын төзөөри.

Бистинг хозяйстволордын Советский райондогы хозяйстволорло, Бийскте мал семирте азыраар совхозло төзөлгөн колбулары јакшы једимдерге экелген. Јети айдын туркунына бу биригү ажыра государственного 2155 тонна баштапкы сортту эт табыштырылган. Кажы ла торбоктын табыштырар орто бескези 400 кг-нан ажып јат. Јылдын учына јетире областьтын колхозторы ла совхозторы јетире чыдарына ла семирте азыраарына бу биригүге 13 мун тынга јуук јаш мал табыштырар. Је, мынан өскө, малды учына јетире семирте азыраарын хозяйстволордын бойлорында төзөп алар керек. Анчадала јаан ајаруны койлорды семирте азыраарына ууландырып, мынын шылтузында кажы ла койдунг табыштырар орто бескези 39—40 кг-га јетире бийиктеерине бу јылда једип алар керек. Бу ишти база эки ууламјы аайынча өткүргени тузалу: хозяйстволорында ла кезектей Советский райондо бистинг койлорды семирте азыраарга туткан площадкаларыста.

Јагыс ла азыралдар јеткил болзо, мал ижиндеги јаан задачаларды бүдүрер аргалу. Туулу Алтайдын јер иштеечилери бастыра культуралардан јакшы тўжўм аларга ла общественный малды азыралдарла јеткилдеерге көп күчин салгандар.

Јаскы јаланг ижи тужында областьтын механизаторлары кажы ла јаланга чындыйдын темдегин берери учун тартыжуны баштагандар. Бу тартыжу једимге экелген: 7000 гектардан ажыра аштын кыралары ла 2000 гектардан көп си-

лосный культуралардын кыралары эн бийик темдек — чыг-
дыйдын темдегин алган.

Жерлерди онон ары жарандыраар иш быжыл база жакшы
откон. 20 мун гектарга жуук жерлер сугарылган, бу тушта
суу аттыраар машиналарды тузаланары чик жок коптой бер-
ген. Кош-Агаш аймактын жийт жер иштеечилери жаан макка
жеткен деп айдарга жараар. Аймакта суу аттыраар 60-га
жуук жузун-башка машиналар иштеген, 15,5 мун гектар кире
жерлер сугарылган, ол тоодо суу аттыраар машиналарла —
3360 гектар жер.

Колхозтордо жер сугарарында ишти тозооринин озочыл
кеберлери тузаланылат: жагыс механизатор суу аттыраар
ДДН-70 танмалу эки установканы жеткилдейт, иш эки смена-
ла тозолот. Ченемели жаан жер сугараачыларла коштой жер
сугарарына жашоскурим женулун уренип туру. Бу иште анча-
дала кыстар туружып турганы жакшы. Темдектезе, СССР-
дин 50 жылдыгынын адыла адалган колхозто ДДН-70 тан-
малу установкаларда комсомол кыстар Малчинова Антони-
на ла Сайтнакова Валентина иштегилеп жат. Олор техниканы
ла жер сугарар эп-сумени сурекей жакшы билгилеп алган.
Олордын участогынын кажы ла гектарынан 30 центнерден
ас эмес олун жуунадылары билдирет.

Азырал учун тартыжу, азыйда чылап ок, азырал белетеер
ле аш жуунадар тушта эн бийик кемине жеткен. Журт жердин
ишчилерине катап ла жут-жулакайга, куйгекке удурлажа тар-
тыжарга келишкен. Июнь айдагы куйгектин кийнинде будун
жарым айга шыдар узук жогынан жааштар жааган. Аяс кыска
ойлорди тузаланып, берилген жакылтаны будурерге ле мал
тойу кыштаарын жеткилдеерге, мындый айалгаларда жана
баспас ла жаан ус кижжи болор керек.

Азырал белетеер жап-жагы техниканы — витаминдерлун олун-
нин кулурын эдер агрегаттарды жеткилдеп турган бригадалар
азыралдар учун тартыжуга ончолорынан озо киргилеген.
Область ичинде эмди 28 андый агрегат бар. Азырал беле-
теер иштин баштапкы ла кундеринен ала бийик коргузулер-
ге Чаргыдагы совхозто АВМ-нин механиги Володин Андрей
Григорьевич ле онын сменщиктери Попов Николай Тимо-
феевич, Бикмурзин Сергей Иванович жеткендер. Олор сезон-
ный жакылтазын август айдын талортозында будурип кой-
гон — витаминдерлун 400 тонна сурекей жакшы азырал бе-
летеген.

Андай агрегаттарда Горно-Алтайский ОПХ-да Трубицин
Василий Васильевич, Маймадагы спецхозто Табакаев Гри-

горий Порфирьевич ле көп тоолу оной до өскөлөри жакшы иштегендер.

Өлөң, сенаж, силос ло өскө дө бүдүмдү азырал белетеер звенолорды баштаган көп механизаторлор иштин бийик арбынына једип алгандар. Комплексно-механизированный звенолордын звеньевойлары ОПХ-дан Ахаимов Галактион Изотович, Чаргыдагы совхозтон Егоров Иван Власович, Карымдагы совхозтон Пенерин Николай Нилович, Подгорновский совхозтон Григорьев Александр Федорович ле көп тоолу оной до өскөлөри жакыган керек учун јаан молјулу ла каруулу болорынын јозогын көргүскендер.

Је бу јылда азырал белетеер иш тушта пландалганы аайынча бастыразы ла жакшы эдилди деп айдарга болбос. Қөксуу-Оозы ла Кан-Оозы аймактарда ишти катап ла орой баштагылаган, көп хозяйстволордо анчадала жакшынак азыралды — сенажты белетеерин төзөлгөзи ле шылтагы јогынан керекке албагандар. Кезик јерлерде ипатовский аш иштеечилердин ченемели керегинде КПСС-тин Төс Комитединин јөбине карууны бачым бергилебей, олардын эп-сүмезин бойында орой тузалангандар. Ипатовецтердин ченемели — ол јаландагы ишти научно төзөгөнinin ченемели, бастыра бар техниканы бийик арбынду ла бийик чындыйлу иштеткенинин ченемели. Областьта ишти анайып төзөгөнinin јозокторы болгон до, эмди де бар. Темдектеп айтса, Амурдагы, Мультадагы, Алтыгы-Оймондогы, Јабагандагы, Эликманардагы совхозтордо, Горно-Алтайский ОПХ-да, Ондой аймакта Калининнин адыла адалган колхозто ло бир кезек өскө дө хозяйстволордо азырал белетееринде ле аш јуунадарында ишти јаан бөлүк улус бүдүрер эп-сүмени билгир тузаланып, отрядтарды ла звенолорды техникала, јадын-јүрүмге керектү немелерле јеткилдеерине јаан ајару салып јадылар. Шак онын учун бу хозяйстволор јалан ижин өйлү-өйинде ле көптөн бүдүрет.

Је бу движение эм тургуза бастыратекши элбегелек, организационный ла политический јанынан ээжиленгелек. Төс Комитет ипатовецтердин ченемелине андый јаан ајаруны учуралла јетирген эмес. Бистин задачабыс — бу ченемелди ончо јерлерде ле јаантайын тузаланары.

Јылдын учына јетире партийный комитеттердин ле партийный организациялардын бүдүретен организационный ла политико-массовый иштери бистин колхозтордын ла совхозтордын ишчилерине јуртхозяйственный јылды јенүлү божодорго арга берер.

Күски јалан иштерди ончозын бүдүрери: ашты жуунадып ла азыралдарды белетеп алары, солок сүрери, удобрениелер чачары, жагыдан сугарылып ла кургадылып турган јерлерди ле төзинен ала јарандырылган јерлерди кыралап тузаланары — областьтын механизаторларынын ла бастыра өзүм өскүрөөчилеринин эрчимдү ле жуучыл задачазы.

Бу задачаны ла малчылардын алдында турган ончо задачаларды јенүлү бүдүргени онынчы бешјылдыктын үчинчи жылында бек алтамла ичкери көндүгерге арга берер.

ҮРЕДҮЧИНИН МАКТУЛУ ИЖИ

Бастыра албатынын байрамы — үредүчинин Күни быжылгы жылда сүреен јаан морально-политический көдүринде, Коммунистический партиянын XXV съездинин исторический жөптөрүн жүрүмде бүдүрерине ууланган, Улу Октябрьский социалистический революциянын 60-чы жылдыгын јозокту уткыры учун бастыра совет улустын тартыжузы элбеген айалгада темдектелер.

Јаан байрамду жылда албаты үредүзинин ишчилери бойларынын эрчимин текши үредүнин системазын тыгыдары ла јарандыраы јанынан партиянын XXV съезди тургускан задачаларды бүдүрерине ууландырып турулар.

Областьтын школдорынын үредүчилеринин коллективтери балдарды бир класста экинчи жылга артыраын астадары јанынан көп иш өткүрдилер. Темдектезе, 1970 жылда экинчи жылга 2098 бала арткан болзо, 1976—1977 үредүлү жылда жүк ле 313 бала артты.

Беш жыл мынан озо жүк ле 23 школ ло 684 үредүчи үренчиктерин бастыразын өрөги класска көчүргендер. 1976—1977 үредүлү жылда, онынчы бешјылдыктын баштапкы жылында, областьтын 81 школы ла 1445 үредүчи балдарды сүреен јакшы чындыйлу үреттилер. Ол үредүчилердин ортодо 580 јиит үредүчи.

Бытыргы үредүлү жылга көрө үренчиктердин үредүзинин кеми 0,6 процентке бийиктейле, 90 процент болды, үредүнин чындыйы база 0,6 процентке бийиктейле, 30 процентке јетти.

Майма аймактын үредүчилери үредүнин кемин 99,6 процентке, билгирлердин чындыйын 33,6 процентке јетирди.

Өткөн үредүлү жылда городтын үредүчилери јакшы иштегендерин темдектеерге јараар. Горно-Алтайсктын школо-

рында үредүнинг текши кеми 99 процент, үренчиктердин бил-
гирининг чынгыйы 36,6 процент болгон.

1976—1977 үредүлү жылда областьта 182 школ иштеген.
Ол тоодо 58 школ орто үредүлү, 58 сегисжылдык ла 66 баш-
тамы школдор.

Орто үредүлү 58 школдон 4 школ бастыра үренчиктерин.
өрөлүй класстарга көчүрдилер. Олор: Кан-Оозы аймакта
Ак-Жалангайдагы школ (директоры нөк. Константинов В. П.),
Чаргы-Оозындагы школ (директоры нөк. Торушев Б. Т.);
Турачак аймакта — Озеро-Куреево школ (директоры нөк.
Табакаева Е. Д.); Майма аймакта — Ыныргыдагы школ
(директоры нөк. Соколов Г. А.). Областынг 16 школында
үредүнинг кеми 99 проценттен бийик болды.

Сегисжылдык школдордон сондогон үренчиктер жокко 22
школ божоткон. Олордын тоозында: Майма аймакта — 9
школ, Турачак аймакта — 5, Ондой аймакта — 5 школ.
Баштамы үредүлү 66 школдон 57 школ үренчиктерин ончо-
зын өрөлүй класстарга көчүрдилер. Калганчы жылдарда
Кош-Агаш ла Улаган аймактардын школдорында үредү жа-
ранды деп айдарга жараар.

Бастыратекши орто үредү алары керегинде Законды бү-
дүрери жанынан жаан иш өткөнин темдектеер керек. Онын
алдында өткөн үредүлү жылга көрө 1—8 класстардан бир де-
шылтак жокко жүре берген үренчиктердин тоозы чик жок аста-
ган. 1975—1976 үредүлү жылда андый балдардын тоозы 137
болгон болзо, 1976—1977 үредүлү жылда 63 бала болды
эмезе үренчиктердин бастыра тоозынын 0,2 проценти. Бу
иште жакшы једимдерге Турачак ла Кан-Оозы аймактар једип
алдылар.

Сегис классты божодоло, онон ары орто үредү аларга
үренип турган јашөскүримнин тоозы 1971 жылда 3008 киж
эмезе 76 процент болгонынан 1976 жылда 3768 кижиге эмезе
91,1 процентке јетти. Бу иште бийик једимдерге Кан-Оозы
аймак (95,9%), Горно-Алтайск город (97,8%) једип алдылар.

Албатынын үредүзи жанынан 1976—1977 жылдын албаты-
хозяйственный планы мынайда бүткен: түште иштеп турган
школдордын 9-чы класстарына үренчиктер алар план 100,8
процентке бүткен. 2599 үренчиктин ордына 2618 үренчик ал-
ган. Школго үренерге јеткелек балдардын учреждениелерине
план аайынча 2323 баланын ордына 2354 бала жүрген, эмезе
план 103,5 процентке бүткен. Узадылган күндү группаларга
балдар алар план бүтпеген. 3800 баланын ордына 3662
бала жүрген, эмезе план 96,7 процентке бүткен.

Школдордогы интернаттарга балдар алатан план 92,8 процентке бүткен. 5170 баланын ордына 4887 бала алган. Государствонун интернаттарынын планы 100 процентке бүткен, текши интернаттардын планы 62,8 процентке бүтти.

Иштеп турган жашөскүримди үредетен план 93,5 процентке бүткен. План аайынча 3000 кижинин ордына 2800 кизи үренген. 1971 жылга көрө энирги ле заочный орто үредүлү школдордо үредүнүн текши кеми 84,1 проценттен 86,8 процентке жетире бийиктеди. Экинчи жыл арткан улустун тоозы 260 кижиден 202 кижиге жетире астады.

Школдорды бийик таскадулу ишчилерле жеткилдеери, оларды үредери ле үредүчилерге жакшы, бийик једимдү иштеерине кыйалта јок керектү айалга жеткилдеери јанынан јаан иш өткөн.

1976—1977 үредүлү жылда областьтын школдорында 2335 үредүчи иштеген. Олордын тоозында 53,5 проценти бийик үредүлү, 7,8 проценти жетире божотпогон бийик үредүлү, 36,7 проценти — орто үредүлү. 1977—1978 үредүлү жыл башталарына областьтын школдорына 200 јиит специалисттер ийилген, олордон 130 кизи бийик үредүлү.

Јурт јерлерде сегисјылдык ла орто үредүлү школдор божоткон улустун эн талдамаларын педучилищеге ле пединститутка үренерге ийгилейт.

Калганчы үч жылга педагогический институттарга конкурс јогынан 204 абитуриент алылган. Иштеп турган үредүчилердин үредүзин ле таскадузын бийиктедеринде заочный үредүнүн учуры сүреен јаан. Јүк ле 1977 жылда 405 үредүчи заочно үренип јат.

Үредүчилердин педагогический таскадузын бийиктедери очно-заочный үредү, бир катаптан ла јаантайын иштеп турган курстар ажыра өткөн. Анайда 1977 жылда курстарда 870 үредүчи болды.

Школдордын башкараачы ишчилерин үредери јанынан иш база өдүп јат. Орто ло сегисјылдык үредүлү школдордын 118 директорынан 110 кизи бийик үредүлү.

«Текшиүредүлү школдордын үредүчилери аттестация өдөри керегинде» СССР-дин Министрлеринин Совединин 1974 жылда 16 апрельде чыккан 273 номерлү јөбин бүдүрери јанынан јаан иш өткөн. 1977 жылда андый аттестация Шебалин, Ондой, Турачак, Кош-Агаш аймактарда өткөн. Оны ээчиде Кан-Оозы, Майма аймактарда, Горно-Алтайск городто өтти. Бастыразы 464 үредүчи, эмезе бүгүн школдордо иштеп турган үредүчилердин 19,5 проценти аттестация өткөн.

Областынын аттестация өткүрүп турган комиссиясы 128 үредүчини эмесе 27,5 процентин иштеп турган ижине жараар деп жөптөди. Ол тоодо: 4 кижиге «Баш үредүчи», 1 кижиге «үредүчи-методист» деп ат-нере адаарын жөптөгөн. 215 кижиге эмесе аттестация өткөн үредүчилердин 46,5 проценти иштеп турган ижине жараар; 121 кижиге эмесе үредүчилердин 26,6 процентине үчинчи группа берер шүүлте эдилген.

Партия ла башкаруу үредүчи керегинде жаантайын кичее-мел эдип жат, үредүчининг тоомжызын тыгыдат, онын ижин, эл-жон ортодо учурын бийик тургузат. Бистинг областыта көп тоолу үредүчилер ишкүчиле жаткандардын депутаттарынын журт, аймакный, областной, краевой Советтерине депутаттар эдип тудулган.

Туулу Алтайда беш жүстөг ажыра үредүчи совет башкаруунунг ордендериле, медальдарыла кайралдаткан. Лениннин ордениле 7 үредүчи кайралдатты, олардын ортодо Шаркова Варвара Ивановна — Кан-Оозы аймакта Экинурдагы орто школдын интернадынын воспитатели, Кочеева Августа Афанасьевна — алдында педагогический училищенинг үредүчизи болгон, эмди пенсионер ле оного до өскөлөри. 6 кижиге Иштинг Кызыл Маанызы орденле кайралдаткан, олардын ортодо: Челкин Порфирий Иванович — педагогический училищенинг директоры, Казанцев Павел Лукич — городто Чойбалсаннын адыла адалган 1-кы номерлүү школдын директоры ла өскөлөри де.

Областынын жирмеден ажыра үредүчизи РСФСР-дин мактулу үредүчилерининг ат-нерезин аданып жүрүлөр. Олардын ортодо: Апоятова Ю. М. — Кан-Оозы аймакта Кырлыктагы сегисжылдык үредүлүү школдын директоры; Ойноткинова Ю. М. — Ондой аймакта Шашакмандагы сегисжылдык үредүлүү школдын үредүчизи; Шиянь А. И. — Маймада баштапкы номерлүү орто школдын завучы ла өскө дө көп тоолу озочылдар.

237 үредүчи «РСФСР-дин албаты үредүзининг отличниги» значокло кайралдалган. 326 кижиге РСФСР-дин албаты үредүзининг ле албаты үредүнинг, бийик үредүлүү школдын ла научный учреждениелердин профсоюзынын республикадагы комитедининг мактулу грамоталарыла кайралдалган. «СССР-дин албаты үредүзининг отличниги» значокло 5 кижиге кайралдалган. Олар: Лебедева А. С. — Чопоштогы сегисжылдык үредүлүү школдын азыйдагы үредүчизи, Барантаева М. А. — үредүчилердин үредүзин бийиктедер институттын директоры ла өскөлөри де.

Албаты үредүзинде көп жылдардын туркунына эрчимдү иштеп келген учун Н. К. Крупскаянын медалиле Нина Николаевна Суразакова — алтай школдорго керектү көп учебниктердин авторы кайралдалган.

Анайда Туулу Алтайдын үредүчилери бойынын байрамын күндүлү ле мактулу ижинде жаңы жаан једимдерле уткып турулар. Эмди мынан ары советский педагогический наука-нын једимдерине ле ченемелине јөмөнп, партийный, советский органдардын башкарганыла областьтын школдоры, олардын үредүчилеринин коллективтери, албаты үредүзин башкарып турган органдар онынчы бешјылдыктын экинчи жылында совет улустын јиит үйезин үредип тазыктыларында жаңы жаан једимдерге једип аларында алаңзу јок.

Н. Клопов

ДЕПУТАТ — АЛБАТЫНЫН СОВЕТТЕРДЕГИ БҮДҮМЈИЛҮ КИЖИЗИ

«Депутат — албатынын Советтердеги бүдүмјилү кижизи» деп, депутаттардын статусы керегинде ле СССР-дин жаңы Конституциязынын проекти керегинде Закондо айдылган. Шак онын учун бистин ороондо албатынын депутады жаан тоомјыда. Ол государствонын бийиктей турган органдары-нын — СССР-дин Верховный Советинин де депутады эмезе јуртсоветтин де депутады болзын — түңей ле ол эл-јоннын көстөгөн кижизи, ого жаан бүдүмји, албатынын бийик бүдүмјизи берилген.

Советтерге албаты-јон социалистический Төрөлинин эн артык уулдарын ла кыстарын көстөп алат. Андый бүдүмји оларго производствотогы ла общественный иште бийик јенгүлерге јединип, хозяйственный ла культурный строительстводо, коммунизм учун тартыжуда эрчимдү туружып тургандары учун берилген. Избирательдер бойларынын депутаттары учун үндерин берип, олар Коммунистический партиянын ла Советский государствонын политиказын жадын-јүрүмге өткүрип, албатызына ак-чек иштеер деп иженип жадылар.

Областьта јербойынын Советтерине быјыл июнь айда өткөн выборлордо 2600-тен ажыра депутат тудулган. Жаңынын органдарына ишкүчиле јаткандардан көп тоолу улус тудулган. Бу Советтер хозяйствонин бастыра бөлүктеринин өзүмине, албатынын культурный ла материальный жадын-јүрүминин кемин оног ары бийиктедип јарандыларына жаан камаанын јетирер деп иженер керек.

Советтерде эн каруулу ла эн тоомҗылу кижиги — ол депутат. Онын бүдүретен эн јаан каруулу керектери сүреен көп. Депутат алдында турган задачаларды государственный јаан учурлу керек деп көрүп, бойын дезе албатынын бүдүмҗилеген кижизиги деп јаантайын ундыбай жүрзе, онын бүдүрген кандый ла кереги, ижи-тожы јаан једимдү болорында аланзу јок.

1975 жылда бөс согор фабриканын бөс согоочызы Р. Д. Корытованы ишкүчиле јаткандардын городской Соведине депутат эдип туткандар. Ол баштап тарыйын нөкөрлөринин ле албаты-јоннын бүдүмҗизине каруу эдип, депутаттын ижин бүдүрүп болгойым не деп аланзыган.

Бу депутатский округтын избирательдери бойынын тоомҗылап туткан кижизине — нөк. Корытовага озо ло баштап мындый јакылталар берген: мындагы аш-курсак садатан магазиннин ижин јарандырып аларына, бу округта јаткан улусты ичетен суула јеткилдеерине, оромдорды јажыл өзүмдерле кееркедерине ууландырылган иштерди башкарып, кыска өйгө бүдүрер керек.

Онон бери бүдүн јарым жыл өдө берген. Избирательдердин бу эн керектү јакылталарын бүдүрерге Раиса Дмитриевнага јаан организационный иш өткүрерге келишкен. Элден озо ол депутатский ижинде өмө-јөмөлү коллективке тайанарга округындагы јурт улустаң актив төзөп алган. Онын кийинде ол уличный комитеттин председатели Е. В. Кыкманов ло кожо бойынын округында јаткан улустын айылдары сайын жүрүп, олардын јадын-јүрүмиле, ижи-тожыла, айылдарынын јанын, оромдорды ару-чек тудуп, јажыл өзүмдерле оларды кееркедип тургандар ба деп ле онон до өскө сурактарла танышкандар. База бир канча өй өткөн соңында депутат бойынын избирательдериле јуун өткүрген. Ол тушта јайдын күни болгон. Көп улус иштең божобой турган, кезиктери дезе отпускка жүргүлөй берген. Је андый да болзо, јуунга улус јеткилинче келген. Мында избирательдердин депутатка берген јакылталарын бүдүрерге не керек, кайдан, кандый болуш сураары керегинде ле онон до өскө туура салбас сурактарды шүүжип, јаан куучын өткөн.

Бу јердеги магазиннин саду өткүрер ајалгазын јарандырары јанынан суракту нөк. Корытова Алтайторгтын директорына келген, ол керектү болужын јетирер болуп сөс берген. Чындап та, јаан удабай магазинге јаан капитальный ремонт өткүрген, мында эмди эки садучы иштеп јат. Бу садучылардын ижи кату ээжилерле өдөт, магазиннин санитарный ајалгазы база јаранган.

Раиса Дмитриевнага берилген база бир јаан учурлу ла бүдүрерге жеңил эмес жакылта — Колхозный оромдо жаткан улусты ичетен суула жеткилдеерине ууландырылган ишти башкарып ла кыска ойго бүдүрүп салары болгон.

Раиса Дмитриевнанын сураганы аайынча горэлектросетьтин башкараачы ишчилери округтын улузын электроотло үзүгү жогынан жеткилдеери жанынан жаан иштер өткүргөн соңында, эмди мындагы улустын тураларындагы ла оромдорындагы оттор өчпөй күйет.

Округын санитарный жанынан ару-чек тудуп, оромдоруна жажыл өзүм өскүрүп жарандыраары жанынан өткүргөн социалистический мөрөйдө жаан жедимдерге жедингени учун Р. Д. Коротованын ады горисполкомнын «Депутат — албатынын бүдүмжилеген кижизи» деп стендте бичилген.

Депутаттын база бир жаан каруулу кереги — ол эл-жоннын приемын өткүрери болуп жат. Прием өткүрүп турган депутатка улус бойлорынын комудалдарыла, кандый-кандый жарт эмес эмезе блааш-тартышту сурактарыла келгилейт. Өткөн ойлөрдийинен көргөндө, избирательдер көп учуралдарда депутадына кату бойлорынын сурактарыла келгилейт: жаткан айылдарынын айалгаларын жарандыраары керегинде, балдарын детсадка, ясляга кийдирери керегинде, пенсияга документтер белетеери жанынан жарт эмес ле оного до өскө көп сурактар. Раиса Дмитриевна приемго келген кажы ла кижинин комудалын эмезе сурагын ажарулу угуп алып, ологго керектү болужын жетирет, токуналу үниле жөп берет, эмезе жылу сөс айдат. Улуска килеңкей ле буурзак болгоны учун, кажы ла кижинин сурагын, комудалын ажарузы жогынан артырбайтаны учун избирательдер оны мактап, ого быйанду сөстөрүн айдып турадылар.

Онын да учун нөк. Коротованы быжылгы выборлордо депутатка база такып көстөгөндөр. Оondo бүдүретен сурактар эмди де көп. Ол эмди де городской сессияга сурактар белетееринде, жаантайын иштеер комиссиянын ижинде эрчимдү туружат. Же кайда да болзо, ол округындагы улустын керектерин ундыбай, бойынын ижин оlorдын некелтелерине, оlorдын керексиген сурактарын жеткилдеерине келиштире ууландырып турат.

Мындагы улус сууны озодон ло бери ыраагы бир беристе кире жерден алатан болгон.

— Бис бу сурактын аайына чыксын деп, мынын алдында көп депутаттарды сураганыс — деп, бу оромдо жаткан улус

айткандар. — Је олордын бирүзи де бу керекти бүдүрип болбогон. Ичер сууны эмдиге ле ыраак јерден тажып јадыс.

Депутат Р. Д. Қорытова дезе бу јенгил эмес керекти бүдүрип салды. Ол озо баштап специалисттер кычырып алган. Олор јуутындагы кара суунын јерин теренжиде казып, мында улуска јеткедий арбынду суу бар не деп шиндеген. Онон олор суу јеткилинче бар, оны јуујтан резервуарды казарга јараар деп шүүлте эткендер. Эмди јер казатан техника, јартап айтса, экскаватор, бульдозер, суу ағызатан трубалар ла олорды кандајтан агрегаттардын аайына чыгары арткан. Нөк. Қорытова горисполкомнын коммунальный хозяйствозынын начальнигине келеле, онон суу өткүретен узуны 800 метр трубалар сурап алган. Ол трубаларды јердин алдына салып, водопроводты јазап аларга јаан болужын депутатка «Росводремстройдын» ПМК-зынын начальниги нөк. Вилисов А. В. јетирген. Ол бойынын улузына иштен бош өйдө барып болужым берзин деп јөп берген. Уличный комитеттин члени, экскаваторщик А. А. Горожанин дезе иштеп турган јеринен кандајтан агрегат сурап экелген. Анайып депутатка башкартып, улус общественный башталгала оромына узуны 800 метр трубопровод өткүрип алгандар. Онын кажы ла 100—200 метринде суу сордырып чыгарар колонкалар тургузылган. Анайдарда, бу да ишти бүдүрер учуралда депутаттын бойынын керегине кичеенкей ле шыранкай болгоны көрүнген.

Онон башка, бу округтын јурт улустары депутаттын башкарганыла оромдорына јажыл өзүмдер өскүрип, олорды арутап ла кееркедип јарандырып алган.

Раиса Дмитриевна Қорытова ого үзери — производствозында озочыл ишчи. 9-чы бешјылдыктын итогторы аайынча ижинде јединип алган бийик једимдери учун ол Иштин Кызыл Маанызы орденле кайралдаткан.

Тургуза өйдө ол Октябрьдын 60-чы јылдыгына уткуй алган социалистический молјуларын јенүлү бүдүрип турат. 10-чы бешјылдыктын экинчи јылынын молјуларын ол өйинен озо, Улу Октябрьдын байрамына јетире, бүдүрип саларга молјонгон.

Р. Д. Қорытова бойынын депутатский ижи керегинде избирательдеринин алдына өйлү-өйинде отчет эдет. Депутаттын отчеды — ол общественный јадын-јүрүмнин каруулу бөлүги, ишкүчиле јаткандардын Совединин ижин көрөтөн көрү болот. «Депутатка көпти бүдүмјилеген, айдарда онон көпти ок некеп јат» дегенин кажы ла депутат ундыбай јүрет.

Раиса Дмитриевна Корицова анайда ок албатынын бүдүм-
жизин бийик баалап, общественный жаан каруулу ижин жаан-
тайын ак-чек ле кичеенип бүдүрөт.

А. Чеконов

ЈИИТ ОЗОЧЫЛДАР

«Бисте кажы ла кыстын, кажы ла уулдын алдында
жүрүмге эжик элбек ачылган. Олор эн жаан билгирге, ырыска,
макка једип алар аргалу, је бу мынын ончозына сок јангыс
јол — чектин, ат-неренин, мактын, геројствонын кереги бо-
луп калган ак-чек героический иш экелип јат» — деп, писа-
тель-коммунист Николай Островский айткан.

Јажы јаанай берген үйе улустын иштеги ат-нерелү
керектери орооныстын историязына алтын букваларла би-
чилген. Иштеги мактулу јанжыгуларды јашөскүримге көп-
төдөргө келижер. Јииттер эмди де ветерандарла коштой онын-
чы бешјылдыктын пландары бүдерин јеткилдейдилер.

Бу өйдө 5,5 мунг комсомол-ишмекчи производодо ло
областын общественный жүрүминде билдирүлү ийде болуп
јат. Олор областын комсомольский организациязынын
төртинчи үлүзи болуп, онын ончо керектеринде эрчимдү туру-
жадылар.

Промышленный предприятиелердин, стройкалардын,
совхозтордын комсомольский организациялары «Арбыннын
ла чындыйдын бешјылдыгына — јииттердин көдүрингизин
ле творчествозын», «Чыгарып турган продукциянын чын-
дыйына — ишмекчилердин ижендирүзин» деген патриотиче-
ский движениге ончолорынан озо кожолган. Олор область-
та бешјылдыктын эки јылынын пландарын 1977 јылдын 7
ноябрина бүдүрери учун движениени баштаган.

Маймада моторлор ремонттор заводтын (бригадири
В. Казанцев), «Электробытприбор» заводтын (бригадири Г. Се-
лищева), Мультадагы совхозтын (бригадири М. Болтов-
ская), 1071 номерлү СПМК-нын (бригадири В. Шаталов),
Горно-Алтайский типографиянын (бригадири В. Березиков)
комсомолдордон ло јашөскүримнен турган бригадалары
КПСС-тин XXV съездинин јөптөрин бүдүрери учун Туулу
Алтайдын комсомолдоры ла јашөскүрими ортозында өдүп
турган социалистический мөрөйдин озочылдары болуп ту-
рулар.

1976 јылдын итогторы аайынча иштин 11 јиит озочылына
бийик күндү эдилген — Кремльде фотојурукка соктырар

право берилген. Ол — Маймада моторлор ремонттор заводтын токари Черемных Валентина, Кош-Агаш аймакта Калининнинг адыла адалган колхозтын койчызы Нагашибаев Боранбай, 1071 номерлү СПМК-нын электромонтаж-ниги Шаталов Владимир, Кош-Агаш аймакта СССР-дин 50 жылдыгынын адыла адалган колхозтын койчызы Юкова Чанагала, Горно-Алтайсадунын садучызы Иванова Тамара, Майма аймакта «Трансельхозтехникадагы» АТП-нин шоферы Ольховский Виктор, Горно-Алтайский ОПС-тин тракторизи Қаребо Михаил, Шебалиндеги совхозтын уй саачызы Серкина Александра, Акташтагы рудникте јер өрүмдеечинин болушчызы Кудрявцев Сергей, Кан-Оозы аймакта Јабагандагы совхозтын шоферы Метковский Александр, Көксуу-Оозы аймакта Мультадагы совхозтын тракторизи Караваев Анатолий.

Бу 50-чи жылдарда чыккан комсомолдор, алтай ла орус, шофер ло койчы, казах ла цыган кыс, уй саачы ла токарь, — Туулу Алтайдын 23 мун кижилү комсомолынын эн артык элчилери 1977 жылдын март айында Кремльде болгондор. Олордын ончолорынын салымдары башка, је олорды бир неме — ишти коммунистический санаалу көргөни ле бийик общественный эрчими бириктирет.

Виктор Ольховский — јиит озочылдардын бирүзи. Ол 1955 жылда чыккан, ВЛКСМ-нин члени. Шофер болуп иштеп тура, Виктор иштин нормаларын ай сайын ажыра бүдүрип јат. 1976 жылдагы ижинин итогторы аайынча болзо, ол ремонтто 260 салковой акча чеберлеген, автомашиналарды тузаланарын 48000 километрге узаткан, 1020 литр бензин кымакайлап алган, Ленинский комсомолдын төзөлгөн күнине жылдык планын бүдүрип койгон. «1976 жылдын социалистический мөрөйинин јенүчизи» деп текшисоюзный знака кайралдаткан.

Виктор Ольховский јашөскүримнин ортозында тазыктырулу јаан иш өткүрип, коллективтин общественный жүрүминде эрчимдү туружып јат. Ол ВЛКСМ-нин предприятиедеги комитединин члени, анда культурно-массовый иш учун каруулу.

Виктор бойынын једимдериле болорзынбай јат. 1976 жылда ол II класс алган, 1977 жылдын апрелинде дезе автомеханикке үренер биржылдык курстарды божоткон. 1977 жылдын июнь айында Виктор Васильевич Ольховский ишкүчиле јаткандардын депутаттарынын аймачный Совединин депутады-

на тудулган. Мынызы јиит ишчини улус тооп, күндү-күрее-
ле курчап турганын керелейт.

Советский башкару јиит ишмекчилердин ак-чек ижин бий-
ик баалап јат. Горно-Алтайский «Электробытприбор» завод-
тын токари Ушаков Валерий иштеги бийик көргүзүлери учун
«Знак Почета» орденле кайралдаткан. Ол кем? Онын иштеп
келген өйи эм тургуза кыска. 1972 жылдын декабринен авто-
транспортный предприятиде токарь болуп иштеген, 1974
жылдын январинен дезе «Электробытприбор» заводтын то-
кари болуп иштейт.

Онын иште характеристиказынан темдек эдип бир
канча строк берели: «В. Н. Ушаков «Чындыйдын беш жылды-
гына — ишмекчилердин ижендирүзин!» деп кычырулу иштеп
јат. Онын эдип турган бастыра продукциязы јаңыс ла сүре-
кей јакшы чындыйлу табыштырылат, ол эткен немелерине
акту бойынын тагмазын салат. Шеф-таскадаачы болуп тура,
бойынын ижине эки кижини үредип алган. Заводтын обще-
ственный ижинде эрчимдү туружып јат, ВЛКСМ-нин завод-
тогы комитединин члени, стенной газеттин редакторы, иш-
күчиле јаткандардын депутаттарынын областной Совединин
депутады».

ВЛКСМ-нин обкомынын пленумында Валерий Ушаков
мынайда айткан: «Бистин коллектив — јакшы коллектив.
Пландарды ажыра бүдүрип иштеери заводто јанжыга берген.
Коллективтин ады учун каруулу болгоныс меге ле Валерий
Андреев деп нөкөриме шалай-булай иштеерге јай бербей
јат. Биске бүдүмјилеп берген ишти бис сүрекей јаан учурлу
деп көрөдис. Бистин эткен детальдар јогынан электросамо-
вар чыкпас. Байла, мени бүдүмјиге турар кижиде деп бодойло,
коллектив меге акту бойымда тагмалу иштеер право берген.
Мынызы мени оног артык иштеерине көдүргөн».

Валерий чала кемзинип куучындаган, је онын үни кажы
ла эрмек сайын там ла тыгып клееткен. Ол улустын ајару-
зын бойынын куучынына ууландырган, јок, бойына да
эмес — оныла кожо Туулу Алтайдын јиит ишмекчи клазы
куучындап турган.

Е. Карпов

ӨСКӨ ОРООНДОРДЫН МОНОПОЛИСТИЧЕСКИЙ КАПИТАЛЫ ЗАИРДИН ЭКОНОМИКАЗЫНДА

Империалисттер ле олардын колтукчылары Заирдин ич-
бойындагы керектерине кирижип тургандары бу ороондо им-

периализмнинг политический, анайда ок јаан экономический јилбўлериле колбулу.

Политический јанынан телекейлик реакциянын пландары Заирди Африканын континентинде турган прогрессивный госуларстволорго, элден озо Анголага удурлаштыра агрессия эдетен јер эдип аларына, Африканын тўштўгинде национально-јайымданар тартыжу элбеерине буудак эдерине, Солсбери-деги ле Преториядагы расисттердин јанын корулаарына ууланган. Заирдин экономиказын алза, мында бийлеп турган телекейлик монополистический капитал империалисттерге садынган, ологго карындадып турган Мобутунун башкарузынын јомўлтўзине орооннын ар-бўткенинин байлык јоўжўзин тоноп, сўреен кўп астам-кирелте алып јат. Заирде оскў ороондордын капиталы бийиктегенинен улам хозјайство јангыс јандай озуп, кенјелеп калган. Ороон капиталистический госуларстволордон экономический камаанду, албаты-калыгынын јадын-јўрўминин кеме сўреен јабыс. Шак ла онон улам орооннын тўштўгинде, Шаба провинцияда, Мобутунун башкарузына удурлаштыра тўймееен башталган.

Телекейлик монополистический капитал Заирдин экономиказын кўнў ле башкарып јат дезе, јастыра болбос. Хозјайствоны тыгыдып оскўретен план ороондо качан да болбогон. Шак ла онон улам Заир эмди сўреен кату экономический кызаланда. Заирдин экономиказы кўп нургуны јес кайылтканынан камаанду. Оскў ороондорло садудан алып турган кирелтенин 75 проценти јес сатканынан келижет.

Телекейде јестин баазы јабызай берерде, 1970 јылда Заирдин текшинациональный кирелтези јылына 9,8 процентке оскўн болзо, 1975 јылда јўк ле 2 проценттен эмеш кўп ости. Оскў госуларстволордон одушке алган акча учун јылына проценттеп тўлўп турганы Заирдин бастыра бюджетинин учинчи ўлўзи. Заирдин оскў госуларстволорго тўлўзи 3000 миллион долларга јетти, эмезе орооннын јылына алып турган текшинациональный кирелтенин кемине тен.

Мобутунун башкарузы орооннын акча-јоўжўзин ле экономиказын јемирерге јетиреле, эмди јангыс ла империалистический ороондордын болужынын шылтуунда чыдажат. Империалисттер Заирге тегин болужып турган эмези база јарт.

Калганчы ойдў Заирдин ле ого болуш акча берип турган госуларстволордын ортодо орооннын тўлўлери јанынан эки катап јоптўжў-куучындар болды. Анайда 1976 јылда, июнь айда, Заирге 800 миллион доллар кредит берген 12 госуларстволо куучын откўн. Анда Заир 1975 јылда ла 1976 јыл-

дын баштапкы жарымында алган кредиттин 15 процентин төлөөр, артканын 10 жылдын туркунына төлөөр болуп мол-
жонгон.

Заирдин «најылары» госуларстволор туш улустын банк-
тарын база анайда этсин деп сурадылар. Өскө ороондордо
туш капиталисттер ээленген банктарга Мобутунун башкару-
зынын төлүзи 700—800 миллион долларга жеткен. 1975 жыл-
дан ала Заир ол төлүнүн төлөйтөнүн токтодып саларда,
онын проценти 100 миллион долларга кожулды.

Ол банкирлер 1976 жылда күскиде Лондондо жуулала,
Мобутунун башкарузы олардын ок банктарынан өдүшке
алган акчаны эмеш те болзо төлөзсин деп, база үзери 250
миллион доллар кредит бердилер.

Анайда Заир өдүшке алган баштапкы акчаны төлөөргө
үзери өдүш акча сурап, жажына төлүүлү жүретен ороон боло
берди деп, гран ары жанындагы газеттер бичип турулар.

Мобутунун башкарузы өскө госуларстволордон ло туш
капиталисттердин банктарынан өдүшке алган акчаны эш
кереги жок керектерге чыгымдап турганы ажарулу. Темдек-
тезе, Мохаммед Али ле Джордж Формен деп эки боксердын
маргаанын Киншассада өткүрерине, сүреен жаан мемориаль-
ный комплекс ле тын ийделү радиостанция тударына жүстер
миллион доллар акча чыгымдалган.

Мобуту бойы сайрап жадып, сүреен көп акча-жөөжө жууп
алган. Онын акказы Швейцариянын банктарында жажытту
сметтордо жадып жат деп, Парижте чыгып турган «Африк-
Ази» деп журнал бичиди. Президенттин Конго суунын жара-
дында Малинголимде тудулган өргөлөрүн Африканын Верса-
ли дежет. (Версаль — Франциянын корольдорынын өргөлө-
ри турган жер). Ого үзери Мобуту Бельгияда, Францияда
ла Швейцарияда өргөлөр садып алган.

Оныла коштой орооннын миллиондор тоолу улузы түрөп,
торолоп жат. Экономиканы өскүрер проект тургузылбай жат.
Мында жылына бир кижжи бажына келижип турган кирелте
коштой турган Конго (Браззавиль) албаты республиказында-
гы улустын кирелтезинен үч катап ас.

Анайда ороонды жагыс кижжи — Мобуту башбилинип,
башкарып турганы он жылдан ажа бергени национальный
казнаны түрөтти, төлүден айрылбай турган экономиканы
жайратты. Албатынын бастыра калыгы ого жөпсинер күүни
жок деп көп корреспонденттер бичип турулар.

Промышленность (көп нургуны горнорудный) ло саду
жүк ле эки жерде — Алтыгы Заирде ле Шабада өскөни журт

жерлерде улусты астатты. Деремненин улузы иш бедреп, городтор јаар бардылар. Эмди городтордо миллиондор тоолу улус иш таппай жүрүп жадылар. Экономический бир эмеш бийик өзүмдү бу эки районнон өскө жерлерде хозяйство өспөй туруп калды.

Көпнациональный компаниелерге Заирдин журт хозяйствозы керек жок учун, экономиканын бу секторы чек ташталган. 1960 жылда Заир бойынын улузын ороон бойы эткен аш-курсакла жеткилдеер аргалу болгон. Эмди дезе аш-курсакты өскө ороондордон садып алат.

Заирде экономический кызаланган улам баалар тын бийиктеди. Калганчы жылдарда акчанын баазы жабызды. Быыл март айда Заирдин акчазынын баазы 40 процентке жабызаган.

Мындый экономический ле социальный айалгаларда Мобуту Заирдин национальный буржуазиязын төзөөр задачаны бүдүрерин токтотты. Мында национализировать эткен 100 предприятиени ээлерине ойто берген.

Быыл январь айда Мобуту жаңы кредит бедреп, анайда ок национализировать эдилген предприятиелердин ээлерин Заир жаар барзын, азыйгы жөөжөзин ойто алып башкарзын деп сураарга Брюссель, Париж ле Бонн жаар барып жүрди.

Мобуту Вашингтон жаар кредит сурап барбады да. Былтыр США-нын Государственный качызы Киссинджер Киншассага эки катап барып жүрди. Эмди Американын монополияларынын Заирдеги капиталы эки миллиард долларга жетти. США-га ла Американын жериндеги монополияларга Заир — Африкада ЮАР-дын ла Нигериянын кийнинде сүреен керектү ороон.

Өскө ороондордын монополияларын Заирде не жилбиркедип жат? Элден озо, бу орооннын ар-бүткенинин сүреен байлык жөөжөзи. Телекейде казып алып, кайылтып турган жестин 7 проценти (жылына 500 мун тонна), кобальттын 67 проценти, промышленный алмазтын үчинчи үлүзи Заирге келижет. Ол жөөжөнин көп жаны Шаба провинцияда. Касаи провинцияда дезе Африкада эн ле көп никель ле хром табылган. Заирде көп алтын, цинк, телегир, темир, марганец, кадмий, вольфрам казып алып, кайылтып жат.

Орооннын горнорудный промышленнозында анчадала Американын монополияларынын капиталы көп. Мында анайда ок Франциянын, Бельгиянын, Түштүк Африканын, Япониянын, Күнбадыш Германиянын монополияларынын капиталдары бар.

Калганчы жылдарда Заирдин горнорудный промышленно-зында Франциянын капиталы көптөгөн. Бүгүн Франция бойына керектү жестин 30 процентин бу орооннон алып јат. Франция Заирдин экономикасында бойынын капиталын там ла көптөдип јат. Бу јуукта Франциянын специалисттери јес-тү ле корголјынду јангы јерлер бедреп баштадылар.

Франция Заирдин экономикасына кириже бергени Бель-гияны чочыдат. Заир — алдында Бельгиянын Конгозы. Колониальный јандар ороондо бойынын бийлегенин эмдиге ычкынбаган. «Сосьете женераль де Бельжик» деп кампания азыйда Конгонын экономикасынын 70 процентин шиндеген. Ол эмди де Мобутунун башкарузы төзөгөн горнорудный кампаниени башкарып јат. Јестин рудазынын көп нургунын кайылтпай Бельгия јаар аткаргылайт. Бельгиянын фирмала-ры ого үзери марганец ле алмаз казып аларын бойлоры-нын колында тудуп јадылар.

Калганчы үч жылда Заирдин ле Түштүк Африканский Республиканын колбулары тыгыды. Руда казар промышлен-ностью тузаланып турган оборудованиенин 90 процентин Заир ЮАР-дан алып туру.

Япониянын Заирдеги капиталы 300 миллион долларга јетти. Јарлу англо-голландский концерн «Юнилевердин» ко-лында орооннын јуртхозпродукталар эдип турган эн талда-ма јерлери ле төрт мун јолдор.

Заирдин Күнбадыш Германияла колбулары элбей берди.

Онын да учун Шаба провинцияда албатынын түймеени башталарда, империалисттер ол ок тарыйын Мобутунун башкарузына болужып баштадылар. Бельгия ла Франция Мобутунун чек јайрадыла берген черүзин јап-јангы мылтык-ла јепсеген, кийим бергендер. Франциянын самолетторыла Заир јаар Марокконын черүлерин аткарган. Франция анайда ок военный советниктер ле специалисттер ийди.

Күнбадыш Германия Мобутунун башкарузына 5 мил-лион салковойдын аш-курсагын ла эмдер берген. Япониянын Киншассадагы посолы онын орооны керек болзо тургуза ла материальный болуш берер деп айтты. ЮАР-дын расист-тери Мобутунун черүзин горючийле јеткилдеди.

Американын Бириктирген Штаттары Шабада восстание башталган баштапкы күндерде запчастьтарлу, радиоатпара-туралу — бастыразы 2 миллион салковойдын оборудование-зин эки самолетло ийген. Оны ээчиде США-нын конгресси Заирге 30 миллион доллардын болужын берер эдип јөптөгөн.

США-нын госдепартаментинин аңылу кижизи Мобуту

мылтык ла јуу-јепсел берзин деп сураганына США јөпсин-беди деп айткан. Је США Заирдин башкарузына военный болушты Марокко ло Африканын өскө дө реакционный башкарулары ажыра бергенин Францияда «Монд» газет бичиди.

США-да ла Англияда Заирде јуулажатан улусты туйказынан Төс Разведывательный Управлениенин акказыла јалдап алгандар. Калифорнияда Дэвид Берки Төс Разведывательный Управлениенин јакарузыла «Заирде јуулажар» улусты айына 1200—2000 доллар јал төлөөр болуп јалдаганын Американын газеттери бичидилер.

Империалистический госуларстволор ло олардын болушчылары бойлоры Заирдин ичбойындагы керектерине кирижип турганын канайда да актаарга амадап, Шаба провинцияда Кубанын, СССР-дин, Португалиянын ла Анголанын военнослужащыйлери јуулажып турулар деп, кей-төгүн неме тапкандар.

«Монополистический капитал ла олар тургускан политический ишчилер бийлегенине быжу јеткер боло бергенде, империализм нени ле кылынар, јабарлаарга да белен» деп, бистин партиябыстын XXV съездине КПСС-тин Төс Комитеди эткен Отчетный докладта айдылган. Ол сөстөр чын болгонын Заирде бу јууктагы керектер кереледи.

Станислав Каташ,
МГУ-нын аспиранты

АФРИКАДАГЫ ЈАҢЫ ГОСУДАРСТВО

Быјыл 26 ла 27 июньнын ортозындагы түнде афар ла исса укту улус јуртаган, алдында Франциянын территориязы болгон Джибути деп јерде, верховный комиссардын резиденциязынын үстинде ортозында кызыл чолмонду јажылкөк мааны элбиреп чыкты. Шак андый Африканын јерине кемнен де камааны јок 49-чы госуларство — Джибути республика төзөлгөни јарлалды. Онын президенти болуп Хасан Гулед Аптидон отурды.

Джибути Республика Африканын түндүк-күнчыгыш талазында Бабэль-Мандебский проливтин ле Аденский булуңнын јанында јаткан јаан эмес госуларство. Онын грандары Эфиопия ла Сомали Демократический Республиканын јаныла өдүп јат.

Јаңы госу­дар­ство­ның је­ри 21,8 мун квад­рат­ный кило­метр, алба­ты­зы 216 мун ки­жи. Ороон­ның төс укту алба­ты­зы ис­сала­р (80 мун) ла афар­лар (70 мун). Арт­кан улу­зы — сомали­лер, евро­пеец­тер, араб­тар ла ин­деец­тер. Мүргү­гө­н жаңы — сунит­ский бүдүм­дү ислам. Ад­ми­ни­стра­тив­ный төс го­ро­дында — Жибу­тиде 125 мун ки­жи јур­тап јат. Куучын­даш­кан тили — фран­цуз.

Јебрен өйдө бу госу­дар­ство­ның је­рин I чактан ала VII чакка јетире Египет ле Аксум бий­ле­ген. VII чакта оны араб­тар јуулап алган, XVI чактан ала Тур­ция бий­ле­ген.

Жибу­тининг стра­те­гический ја­нынан јара­мыкту айал­га­зы евро­пеец­терди, тем­дек­те­зе, фран­цуз­тарды тын јүт­ки­ди­п турган. Олор јер­бойындагы оок бий­лер­ди төгүндеп ле ме­ке­леп, бу јерге ки­рип баш­та­ган­дар. Ороон­ның је­рин бүт­кү­линче колго кий­ди­рип аларга ама­дап, Роже д'Эрикур ого јору­ктап жүрген (1839—1842 жылдарда), Фран­ция­ның Аден­деги кон­суль­ство­зы­ның агенти Анри Лам­бе­ра јөптөжү­куучын өт­кү­рген, учы-учында, 1860 жылда бо­го баш­тап­кы ранг­тын ка­пи­та­ны Фле­рио де Лан­гль јору­ктап жүрген. 1862 жылда Рахейттинг, Таджур­дын ла Го­даба­ның сул­тан­да­ры­ның чы­гар­ту­лу ки­жи­зи Фран­ция­ла «на­јы­лык ла бо­луш» ке­ре­гинде јөптөжү­ге кол салган. Ол јөптөжү аайынча Фран­ция Да­на­кильде ээн чөл­динг бир үлү­зин ле Обока го­ро­дто ке­ре­птер токтоп турар јер­ди ко­лы­на кий­ди­рип алган. 1884 жылда 24 июньда Обоканын фор­пос­ты­ның ко­ман­ду­ю­щий­ине 24 јашту Леон Лагард тургузылган. Ол ороон­ның ад­ми­ни­стра­тив­ный төс је­рин ээн де болзо, је эптү јер­де төзөп баш­та­ган. Шак анайда Күн­чы­гыш Азияда эн жаан порт — Жибу­ти төзөл­гөн. Оның бүгү­н­ги күнде кош өт­кү­рер ий­де­зи јыл тур­ку­нына 3,3 миллион тон­на­га једип јат.

Комендант Обоктон жаңы ту­дул­ган го­ро­дко 1892 жылда көчкөн. Алты жыл­дын ба­жында анда јур­та­ган улу­стын тоо­зы 10 мун ки­жи­ге јеткен. 1897 жылда те­мир јол өт­кү­рери баш­тал­ган. Ол 1917 жылда 7 июльда Ад­дис-Абебага јет­кен.

1946 жылда ко­ло­ния «та­лай ары ја­нында тер­ри­то­рия» де­ген ста­тус алган. 1966 жылда ав­густ айда Со­ма­лиде Фран­ция­га удур­лаштыра болгон түй­ме­ен­нинг кий­нинде, 1967 жылда тер­ри­то­рия­ның аайына чыгар ре­фе­рен­дум өт­кү­рилген. Бу јер­де јур­та­ган алба­ты­ның 60 про­цент­тен ажы­разы ого Фран­цузский Рес­пуб­ли­ка­ның ичинде ав­то­но­мия берери учун үн­дерин бергендер. 1967 жыл­дын июнь айынан ала ол афар­лар

ла иссалар јуртаган Французский территория (ФТАИ) деп адалган.

Ичбойындагы автономиянын статусы аайынча территорияда депутаттардын палатазы тудулган. Албаты-јон метрополиянын закон чыгарар органдарына бойынын чыгартулу улузын ийер, јербойында бир кезек керектердин аайына бойлоры чыгар праволу боло берген. Је олорды тös политикага јууктатпагандар. Јанг азийгы ла бойынча Франциянын верховный комиссарынын колында арткан.

Мындый статус бастыра улустын күүн-табына келишпей турган. Ороондо оппозиционный группалар биригип, кемнен де камааны јок Африканын албатызынын Лигазын (ЛПАИ) тösөгөндөр. Бу организациянын тös некелтези ороон кемнен де камааны јок болоры учун тартыжары болгон. Африканын јеринде колониализмнин системазы, анчадала Португалиянын империязы јайрадылганы бу јерде јайым учун тартыжунын эрчимин там тынгыткан. 1975 јылда Уганданын тös городында — Кампалада өткөн Африканский Бирликтин Организациязына кирип турган ороондордын башкараачылары бу орооннын јайым аларга турган некелтезин јөмөгөндөр.

Ол ло јылда Париж бу территориянын албатызы камаан јок јуртаар праволу болорын јарадып, референдум өткүрер јөп чыгарган. Ол өйдө башкарунын совединин бажында отурган Али Ареф Бурхан бойынын јанында турган улустан «Национальный союз» деп база бир партия тösөгөн. Ол партия ороон кемнен де камааны јок болгон согында јангы бойынын колында тударга амадап, албатынын некелтезин јөмөп тургандар болоочы деп мекеленген.

1976 јылдын апрель айынын учында Джибутиге ОАЕ-нин ағылу миссиязы барып јүрген. Онын белетеген доклады ОАЕ-ге кирип турган госуларстволордын ла башкарулардын Ассамблеязынын башкараачыларынын Маврикияда өткөн сессиязында шүүжилип көрүлген. Сессияда турушкандар бу ороондо иштеп турган бастыра политический биригүлердин, ол тоодо «Јайымнын фронтынын» ла «јайым учун движение-нин» чыгартулу улузынын јуунын өткүрер јөп чыгаргандар.

Маврикияда болгон јууннын кийнинде Али Ареф Бурханды јөмөөр улус јок болуп калган. Ол парламентте үн берери катап башталарын сакыбай, јамызынан чыга берген. Башкарунын совединин бажына 1976 јылда 29 июльда Абдалла Мохамед Камиль тургузылган. Камиль мынын алдын-

да Али Арефтин башкарузынын генеральный качызы болуп иштеген.

ФТАИ-нинг 1977 жылда 8 майда өткөн референдумында үн береринде турушкан улустын 98 проценти ороон кемнен де камааны жок болоры учун шүүлтелерин айдышкандар. 11 майда Камильдин башкарузы иштег чыга берген. Башкарунын совединин бажына Хасан Гулед Аптидон тудулган.

Джибутининг албатызы бойынын историязынын жаңы страницаын уур айалгада баштаган. Жаңы госуларствонун экономиказы тын уйдап калган. Албатызынын көп сабазы мал өскүрип, улай ла көчүп жүргүлөйт. 1970 жылдын учеды аайынча ороондо 80 мунг уй мал, 740 мунг койлор ло эчкилер, 30 мунг төөлөр бар. Јер ижи сүрекей сондоп јат. Јиилектер ле маала ажын өскүрер кыралардын кеми 6500 гектар, мажакту аш јүк ле 400 гектарда өскүрилет. Өскө ороондорго садып турган культура — кофе јыл туркунына бир мунг тоннага јуук јуунадылат. Балык тудары, талайдан жемчуг, кораллдар, мешкечектер тудуп, тус иштеп алары баштапкы јерде туруп јат. Джибути городто не-немелер урар таарлар, кайырчактар ла бочколор эдер оок, јарымдай кустарный предприятиелер, эт соодор, тереден кийим эдип, будуктаар фабрикалар иштеп јат. Промышленный товарлардын ла аш-курсактын көп сабазы өскө ороондордон экелилет. Оны ончо улус садып алар аргазы јок.

Ороондо јүк ле 35 баштамы школдор ло бир лицей иштеп јат. Албатынын су-кадыгын корулаарында, Франциянын военный базаларындагыларыла кожо 60-га јуук врач иштейт. Ороондо Франциянын 4,5 мунг јуучылдары туруп јат. Башкарулардын јөптөжүзиле бу јуучылдар Джибутининг жаңы черүзин үредип-тазыктыарын божоткончо мында арта-ла, јүре берер.

Јаңы госуларство телекейлик јадын-јүрүмнинг јолына чыгып келди. Быјыл июнь айда Джибути Африканский бирликтинг Организациязынын членине алылган. Джибутининг башкарузы ла албатызы айалга сүрекей кату болгонын јарт билип јадылар. Империализмнинг державалары жаңы госуларствоны кажы ла јанынан кыстаардан да аябас. Је орооннын башкарузы ла албатызы алдында турган ууркүчтерди национальный бирликти тынгытканы, коштой јаткан ороондорло тен праволу ла тузалу колбуларды элбеткени ажыра јенип чыгар аргалузын јарт ондоп јадылар.

Н. Модоров.

ПРОПАГАНДИСТТИҢ ТВОРЧЕСКИЙ ПЛАНЫ

Ишкүчиле јаткандарды коммунистический көрүм-шүүл-телү эдип тазыктырарында эл-јон ортодо идейно-политиче-ский иштинг кемин оноҥ ары бийиктеткенинин учуры там ла јаанап ла элбеп турганы керегинде КПСС-тинг XXV съезд-инде јаан ајару эдилген ле идеологический иштинг келер өй-дөги задачалары сүреен јакшы чокумдалган.

Партиянын XXV съезди чокумдаган задачалардын тоо-зына ишкүчиле јаткандарды коммунистический тазыктыра-рында ла үредеринде идейно-политический, нравственный ла ишке тазыктырар ишти колбулу ла бирлик өткүрери кирип туру. Өрө айдылган ишти ак-чек ле бийик кеминде өткүрери пропагандисттердин каруулу кереги болуп јат. Пропагандист-терге тузалу ла ууламјылу иштеерине улусты тазыктырары-ла колбулу сурактарды комплексно өткүрерине, ологго јаан болужын пропагандисттердин творческий пландары јетирип турганын жүрүм көргүзет.

1976—1977 үредүлү јылда Туулу Алтайдын бастыра про-пагандисттеринин 50 проценти творческий планла иштеген. Андый пропагандисттердин тоозы анчадала Горно-Алтайск городто, Майма ла бир канча өскө дө аймактарда өзүп тур-ганын јарамыкту темдектеерге јараар. Областьтын партий-ный организациялары пропагандисттер творческий пландар-ла иштеерин кичееп, олог кажы ла үредүни ишмекчи кол-лективтердин алдында турган экономический ле социальный задачаларла колбулу өткүрерин, политүредүнин тузазын бийиктедерин јеткилдеп турулар.

Пропагандисттер Горно-Алтайск городтон — В. В. Че-валкова, А. А. Қилин, О. П. Мартыщенко, Майма аймак-тан — Г. А. Березикова ла В. Е. Новиков, Ондой аймактан — Г. М. Тыйданова ла Е. У. Шабыкова, Шебалин аймактан — М. И. Каверин ле Л. Ф. Абанин ле өскө дө көп тоолу нө-көрлөр творческий пландарла иштеп, кажы ла үредүни жүрүмле, хозяйственный ла социальный задачаларла колбоп, угаачылар социалистический мөрөйдин јаңы бүдүмдеринде туружарын, иште јаңы эп-аргаларды тузаланарын, ишти билгир төзөөрине јөмөлтө эдерин јеткилдеп јадылар.

Политический үредүде теорияны практикала, бүдүретен производственный задачаларла колбулу өткүргени ишкү-чиле јаткандарды бешјылдык пландарды јенүлү бүдүрерине ууландырарына ла чыгарылып турган продукциянын чын-дыйын оноҥ ары јарандырарына арга берип јат.

Политический үредүнинг ле ишкүчиле јаткандардын экономический билгирлеринин кемин бийиктедер амадула өткүрилген үредүнинг тузазын шинжүлеерде пропагандисттер, семинарлардын ла коммунистический иштин школдорынын башкараачылары олардо үренген улуска пландалганына үзеери план аларына, тагынан 15760 кижии социалистический молју аларына, 675 кижиге кымакайларынын, 890 ишмекчиге ле колхозчыга ижинин эрчимин тынгыдарынын, тузанын ла чындыйдын чодын ачарга болушканы јарталды. Угаачылар 600-тен ажыра рационализаторский шүүлтелер эдип, 412 мунг салковой акчаны чеберлеп аларга предприятие-лердин ле хозяйстволордын коллективтерине болушкандар. Шак андый јөмөлтөни пропагандисттер тагынан бойларынын творческий пландарыла иштеп турганынын шылтузында эдер аргалу болгондор.

Пропагандисттер угаачылардын общественно-политический билгирлеринин кемин оног ары бийиктедер амадула иштегени партийный организациялардын болушчыларынын — агитаторлордын, политинформаторлордын ла лекторлордын тоозын көптөдөрине арга берип туру. Темдектезе, 1976—1977 үредүлү јылда политшколдордо, теоретический семинарларда ла экономический билгирлердин школдорында үренген 5300 кижии агитаторлор, политинформаторлор болуп, общественный јадын-јүрүмде эрчимдү турушкандар.

Творческий план дегени не? Андый планы качан тургусса артык?

Творческий планы үредүлү јыл божогон ло јангы үредүлү јыл башталардан озо тургузар керек. Андый планы тургузарына белетенип тура, пропагандист үредетен улустын иштеп турган ижин, текши үредүзинин, политический ле теоретический билгиринин кемин, ол общественно-политический јадын-јүрүмде канайда туружып турганын јакшы билип алар учурлу. Андый сурактардын аайы-бажына чыгып ла ондоп алганы үредүлү јылда угаачыларла иштееринин творческий планын тургузарына јенил болор ло андый план тузазын јетирер.

Кыскарта ла чокум шүүлтелерлү творческий план мынды сурактарды көргүзер учурлу: пропагандисттин бүдүретен ижи, угаачылардын научный көрүм-шүүлтелерин бийиктедерине ууландыра өткүрилетен иш, олардын ок политический ле иштеги эрчимин тынгыдары.

Кажы ла пропагандисттин творческий планы өскө улустын планына түнгей болор аргазы јок. Онызы производст-

водон (колхоз, совхоз, предприятие, үредүлү заведение), үрөнетен улустан (колхозчылар, ишмекчилер, албаты хозяйствонунг специалисттери, служащийлер), үредүнинг кеберинен ле бүдүминенг чике камаанду.

Пропагандисттин тургузып алган планы үч бөлүккө бөлүнөр учурлу. Баштапкы бөлүккө угаачыларла иштеер эп-аргалар, оордын теоретический билгирлеринин кемин бийиктедери, үредүлү жылда угаачылардын общественно-политический иштеги эрчимин тыгыдары кирип јат. Бу бөлүк политшколдын, семинардын ла политкружоктын программазына келиштире тургузылар ла үренип турган улустын үредүзининг кемин, иштеп турган јерин ајаруда аларын некеп туру. Пропагандист бу бөлүкти тургузарында мындый сурактарга ајару эдер керек: үредерининг методиказына, угаачылардын үредүзининг эрчимин тыгыдар јөмөлтө эп-аргаларга.

Лекциялар, куучын-беседалар, озочыл иштү предприятиелерге экскурсиялар, иштин ветерандарыла, мөрөйдин озочылдарыла туштажары пландалар учурлу. Үредүлерде аңылу ајаруны мөрөйди төзөөрининг јаңы эп-аргаларына, производогы озочыл ишке, угаачылардын таңынан бойларына алынган социалистический молјуларына, практический ишке, рефераттарга, научно-практический конференцияларга ла консультацияларга эдер керек.

Политүредүлерде проблемный үренип турган улусты јилбиркедип турган сурактарды көргөндө, үредүнинг тузазын јаанадарына, угаачылардын үредүдеги ле иштеги эрчимин тыгыдарына арга берип туру. Шак андый амадула практический ишке ле таңынан јакылталарга аңылу ајару эдип, теоретический сурактарды практический задачаларла колбоор керек. Практический јакылталар производствонунг тузазын бийиктедер, чыгарылып турган продукциянын чындыйын јарандырар технологический иште јангырту эдер, оборудованиени јангыртар, јетире тузаланылбай турган аргаларга, иштин дисциплиназынын айалгазына, кадрлар ненинг учун токтобой турганына, коллективтинг морально-психологический айалгазына, көргүзүлү пособиелер эдерине учурлалар аргалу.

Пропагандист бойынын ижинде јаан ајаруны көргүзүлү пособиелерди ле технический средстволорды тузаланына эдер керек. Угаачыларга терен билгирлер берерининг төзөлгөзи шак онызында. Теманы јартаарында үредүлү кинофильмдерди, диапозитивтерди, диаграммаларды ла таблицаларды тузаланына ажындыра пландалып јат. Мынанг башка

үредүлү материалдар аайынча угаачыларга жакынталар болорун жеткилдеер керек.

Үредүлү жылда пропагандистте программный материалдар аайынча лекциялар ла докладтар өткүрерине предприятенин ол эмезе хозайствонун башкараачыларын, партийный, профсоюзный ла комсомольский организациялардын активисттерин, албаты хозайствонун баш специалисттерин, «Знание» обществонун члендерин тартып алар ла келер өйдөги задачаларды, кажы бир теманы чокумдап алар арга бар. Бир канча темаларды тереңжиде жартаар ла үредүни жыл-бүлү өткүрер амадула андый темаларды жартаарга жетире үредү-методический план тургузып аларга жараар.

Пропагандисттин планынын II бөлүгине пропагандист бойынын ижинин кемин жарандыраары, бойынын политический билгириинин кемин оноң ары бийиктедери кирип јат. Бу бөлүккө пропагандист марксизмнин-ленинизмнин классиктеринин ижиле, КПСС-тин съездтеринин ле партиянын Төс Комитединин ле партийный өскө дө материалдарла тереңжиде таныжары кирер учурлу.

Партийный пропаганданын литературазыла, пропагандисттердин ижинин ченемелиле, педагогический ле методический литератураны, газеттерди ле журналдарды, художественный бичиктерди јаантайын кычыраары — пропагандисттерге эдилип турган некелте. Бу аайынча ол нени эдерге турганы онын планынын экинчи бөлүгине кирер учурлу.

Творческий план — ол учуры аайынча пропагандисттин производственный ла общественный ижинин социалистический молјузына тендежет. Ол планда пропагандист угаачылардын көрүм-шүүлтезин бийиктедерин, ологго бешјылдыктын пландарын бүдүрерине болужып јат. Творческий план канайда бүдүп турганын — шинжүде тудар керек.

КПСС-тин обкомынын политический үредү аайынча Туразы үредүлү жыл божогон кийнинде пропагандисттер отчеттор бичип бергилезин деп сурап туру. Ол отчетто творческий план аайынча кандый иш өткөни, план канайда бүткени көргүзилер учурлу. Болгон једикпестерди ле тутактарды јажырбас керек. Отчетто ок үредүлү жылда пропагандист амадузына јеткени, ол эмезе једип болбогоны көргүзилер учурлу. Јаңы үредүлү жылда нени эдерге турганын элбеде көргүзер керек.

Творческий пландарды тургузарында ла ол пландар аайынча иштееринде једикпестер јок деп айдарга болбос. Олог болгон до, бар да. Кезикте андый творческий пландар јан-

ду ла тургузылат. Андый план туза јетирбейтени текши јарт. Колхозтордо ло совхозтордо иштеп турган пропагандисттердин кезиги творческий пландар тургузарын баштагалак.

Јаңы үредүлү жылда КПСС-тин XXV съездинин јөптөриле теренжиде таныжары оноң ары өдөр. Мынан башка Улу Октябрьдын 60 жылдыгыла колбулу материалдарла үренери темдектелет. Је пропагандисттердин алдында турган эн ле каруулу задачалар — угаачылардын марксистско-ленинский көрүм-шүүлтезин оноң ары бийиктедери, олоң партиянын теориязын ла политиказын јакшы билерин ле ондоорын јеткилдеери, олоңдын творческий баштанкайын јөмөң, угаачыларды производственный ла общественно-политический иште ле јадын-јүрүмде эрчимдү туружарына баштаары ла ууландыраы.

М. Родькин

КОМСОМОЛДОРДЫН ЛА ЈАШӨСКҮРИМНИНГ ПОЛИТҮРЕДҮЗИ

Комсомолдорды ла јашөскүримди политический тазыктары јанынан үредүлү жыл јууктап келди. Бу жыл Улу Октябрьский революциянын 60 жылдык юбилейиле, бистин ороондо јаңы Конституция јарадылганыла аңылу темдектелет. Онын учун јаңы үредүлү жыл шак бу јаан учурлу керектерге ууландырылып ла јөмөлип өдөри јолду.

Јаңы үредүлү жыл «Мен Совет Союзтын гражданини» деген Ленинский уроктоң башталар. Ленинский урок — ол јашөскүримле иштеерге сүрекеј јарамыкту эп-арга. Ленинский уроктын төс учуры — ол КПСС-тин Төс Комитединин быјыл май айда өткөн Пленумынын материалдарын үренери ле СССР-дин јаңы Конституциязынын проегин шүүжери болуп јат. Бу ишти бийик кеминде өткүрерге терен билгир де, творческий эп-сүме де кыйалтазы јогынан керектүзи јарт. Уредүдеги једим көп-көп керектерден камаанду: озо ло баштап үренеечилер кажы ла занятиеге јакшы белетенип алар учурлу; керектү литературала јеткилденип, практический занятиелерге белетенер тужында төс сурактар керегинде куучынды бүгүңги күңле, ишле колбоп, текши јартамал эдетени јаан учурлу.

Ленинский урокты өткүрерине кажы ла комсомольский организацияда эмдештен аңылу комиссия төзөп алар керек. Бу комиссияга пропагандисттер, комсомолдын комитединин члендери, партийный организациянын чыгартулу улустары, јуунын ла иштин ветерандары тудулар.

Кружоктордогы, семинарлардагы туружаачылар Ленинский урокторго жакшы белетенип алзын деп олардын кажызына ла конспект, реферат белетеерине, көргүзүлү пособиелерле жеткилдеерине болужар керек. Бу мындай урокторго кыйалтазы жогынан колхозтын, совхозтын, предприятиелердин ветерандарын кычырып алып, жаңы Конституциянын проегин шүүжетени жаан учурлу. Ненин учун дезе олар — ветерандар социалистический общество 40 жылдын туркунына өрө өнжип, жаранып өзүп келгенин бойлорынын көзиле көрүп, колдорула тудуп иштегенин эмдиги жашөскүримге чынын-чикезин айдып берер.

Жаңы үредүлү жылга озо ло баштап не керек? Баштапкызында ла, үренеечилерди бир аай эдип билгир жууры, анайда ок бир иш бүдүргөн эптү-жөптү коллектив болзо жакшы. Бойынын ойинде орто үредү албаандарды заочный ла энгирдеги иштейтен школдорго ийер.

Экинчи жаан учурлу керек — ол пропагандисттерди билгир талдап алары. Öткөн үредүлү жылда 181 пропагандисттин 164 кижиси КПСС-тин члендери ле кандидаттары болгон. Олар партиянын берген бу каруулу жакылтазын жүрүмде ле иште ак-чек бүдүргилеп, жаан тоомыда темдектеткендер. Олардын тоозында Горно-Алтайск городтон Санькова, Чайка, Зеленько нөкөрлөр, Шебалин аймактан Сизов, Абанин, Алагызова, Кош-Агаш аймактан Акпасов, Камитова ла өскөлөри де.

Бу да жыл пропагандисттер эдип жашөскүримнин ортозында жаан тоомыда жүргөн коммунисттерди көстөөр керек. Бу суракты жербойындагы партийный организациялардын качыларыла жөптөжин алар. Üредүни жакшы баштаары анайда ок занятие өткүретен помещениени ару-чек этире жаап, ичин көрүмжилү плакаттарла кееркедип салганынан жаан камаанду. Бу өрөги айдылган бастыра некелтелерди ажындыра бүдүрөтени — бүгүнгү күннин задачазы.

Быыл комсомолдордын политүредүзинин кружокторында ла семинарларында нени үредер?

132 кире кружокто ло семинарда КПСС-тин XXV съездинин материалдарын үредери оноң ары өдөр.

Бойынын ойинде орто үредү албаган жашөскүримнин 35 кружогы «КПСС-тин политиказынын бүгүнгү күндеги сурактары» деген ле 88 кружокто «КПСС-тин политиказы — марксизм-ленинизм жүрүмде» деген темалар аайынча экинчи жыл үренип тургандар политүредү өдөр.

«Партиянын XXV съездинин жөптөрине келиштире КПСС-

тинг теориязынын политиказынын туура салбас сурактары» деп 9 семинарды бийик ла бийик үредүни божотпогон экинчи жыл үренип јаткан јашöскүримнинг ортозына öткүрер.

Анайда ок праволордын тös ээжилерин үредетен кружоктор база иштеер. А «Экономический сурактардын тös ээжилерин» үренип божоткондор дезе, бу үредүлү жылда КПСС-тин XXV съездинин материалдарыла теренжиде таныжып ла «Тын öскөн социализмнинг Конституциязы» деп јаңы курсты үренгилеп баштагылаар.

Јаңы үредүлү жылда бу тургузып алган задачаларды эрчимдү бүдүрерге пропагандисттер бойларынын иштеринде творческий пландарын элбеде тузаланарына күјүренер керек.

Анайда ок үредү једимдү болзын деп кажы ла үренеечини кандый литературалар талдап алатанын, оны канайда конспектировать эдетени ле алдынан канайда үренетенин јартап берери јаан тузалу.

Анчадала јаан ајаруны теоретический сурактарды үредер тужында оны бойынын коллективинин ижи-тожыла, јербойындагы партийный, комсомольский организациялардын керектериле колбоп билерин некеер.

Үредүде газет-журналдардагы онынчы бешјылдыктын озочылдарынын једимдерин, маргаан-мөрөйлөри керегинде солундарды ла КПСС-тин XXV съездинин јөптөри жүрүмде канайда бүдүп турганы керегинде јартаар. Анайда ок ороон ичиндеги ле јербойындагы көрүмјилү керектер керегинде айдар.

Бистин область ичинде көп јылдардын туркунына иштеп келген пропагандисттер ас эмес, олардын ижиндеги эпсүмелери де, билер-айдары да элбек. Темдектезе, үредүге керектү технический эдимдерди: диафильмдерди, диапозитивтерди, плакаттарды, выставкаларды занятиелерде тузаланганы јаан болушту. Андый эдимдер јок болзо, пропагандисттер оларды үренеечилердин болужыла јазаар аргалу.

Кезик комсомолдор ло јашöскүрим ыраак турлулардан үредүге келип болбой јат. Шак мынын учун Кош-Агаш аймакта пропагандисттер турлулар сайын жүрүп, бойларынын ижин öткүргилейт. Бу баштанкайды бистин областьтын пропагандисттери элбеде текши тузаланар учурлу. Ненин учун дезе, мал ижиндеги јашöскүрим партиянын XXV съездинин материалдарын јакшы үренгилеп ле телекейде болуп турган солундарды јаантайын билип-угары јарамыкту.

Ю. Антарадонов

УЛАЙ-ТЕЛЕЙ БОЛГОН КЕРЕКТЕР

(Горно-Алтайский автономный областтын партийный
организациязынын историязы аайынча)

1939 жыл

1—6 февраль. X Ойротский областной комсомольский конференция өткөн.

17 февраль. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюросы «Область ичинде колхозторго текши квалификациялу кадрлар белетеери керегинде» жөп жараткан.

18—21 май. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын пленумы өткөн. Пленум «Партиянын XVIII съездинин жөптөриле колбой партийный ишти өскөртө тзөөри керегинде», «Областьта мал ижинин айалгазы ла оны өскүрери керегинде», «Коруланар иштин айалгазы керегинде» сурактарды көргөн. Ол үчинчи бешжылдыкта областты өскүреринин тос ууламжыларын чокумдаган.

7 июнь. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюросы «ВКП(б)-нин райкомдорында бөлүктөр тзөөри керегинде» жөп жараткан. Партиянын жаңы Уставына келиштире организационно-инструкторский бөлүктөр, кадрлардын бөлүктери, агитация ла пропаганданын бөлүктери тзөлип турган.

27 июль. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюросы «Партийный ишчилердин областной курстарын тзөөри керегинде» жөп жараткан.

21 август. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюросы «ВКП(б)-нин XVIII съездинин жөптөриле колбой комсомольский организациялардын ижин өскөртө тзөөри керегинде» жөп жараткан.

Август. ВКП(б)-нин Алтайский крайкомы Ойротский областной партийный организацияда башкараачы ишке көстөөргө лө национальный кадрлар белетеерге резервтер тзөөри керегинде жөп жараткан.

1—2 сентябрь. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын пленумы өткөн. Пленум «Колхозтордо общественный мал ижин өскүрери келтейинен жөптөрдн жүрүмге өткүрери керегинде», «Аш жуунадары ла аш табыштылары канайда өдүп турганы керегинде» сурактарды шүүшкен.

7 сентябрь. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын бюросы «Область ичинде сад ижин өскүрери керегинде» жөп жараткан. Сад өскүреринин опорный пункты бастыра Алтайский

крайды јеткилдейтен зональный станция эдип өскөртө тө-
зөлгөн.

Сентябрь. Аймактар ортодо Ондойдогы ла областной кол-
хозный школдордын шылтузында колхозтордын текши ква-
лификациялу кадрларын белетейтен үредүлү комбинат тө-
зөлгөн.

Областын колхозторында 135 трактор, 26 комбайн, 112
автомашина, аш согор 310 машина ла беш мунган ажыра
чүми јок јуртхозяйственный машиналар иштеген.

Область ичинде культуранын 11 туразы, бичик кычырар
115 тура, 114 колхозный клуб, 207 кызыл толук, 15 библио-
тека, 4 юрта-передвижка иштеген.

1940 жыл

25—29 январь. ВКП(б)-нин Ойротский обкомынын пле-
нумы өткөн. Пленум мынды сурактарды шүүшкен: «ВКП(б)-
нин XVIII съездинин кийинде ВКП(б)-нин членине јангы
улусты алганынын итогторы ла партиянын членине канди-
даттарла өткүрген иш керегинде», «Јуртхозяйственный јыл-
дын итогторы, 1940 јылда јаскы кыра ижине белетенер за-
дачалар ла ефремовский движениени башкарары керегинде»,
«ВКП(б)-нин Төс Комитединин февраль — март айдагы
Пленумынын јөптөрин областын партийный организация-
зы канайда бүдүрип турганын ВКП(б)-нин Төс Комитедин-
де Алтайский край аайынча партийный шинжүнин комис-
сиязы шинжүлегенинин результаттары керегинде».

7 февраль. Фергананын Јаан каналын тударында узбек
колхозчылардын эткен баштанкайын тuzаланып, ВЛКСМ-
нин Ойротский обкомы јолдорды албатынын эп-сүмезиле
јазаар деген шүүлте берген. Бу ишти башкарарына штаб
төзөлгөн.

19 март. I Майминский аймачный партийный конферен-
ция өткөн.

25—29 март. XIII Ойротский областной партийный кон-
ференция өткөн. Конференциянын делегаттары партиянын об-
комынын отчедын, ревизионный комиссиянын отчедын шүү-
желе, башкараачы партийный органдар тудуп алгандар.
Конференция бастыра партийный комитеттерге ле ВКП(б)-
нин баштамы организацияларына хозяйственный ла куль-
турный строителствонын, ичпартийный жүрүмнин сурактары
аайынча кыйалта јогынан партиянын XVIII съездинин јөп-
төриле башкарынып турзын деп јакыган.

29 май. ВКП(б)-нинг Ойротский обкомынын бюрозы «Интеллигенцияла өткүрген иштин айалгазы керегинде» жөп жараткан.

26 июнь. ВКП(б)-нинг Ойротский обкомынын бюрозы «Жербойындагы промышленностьтын ижи ле оны келер өйдө өскүрер аргалар керегинде» жөп жараткан.

27—29 июнь. ВКП(б)-нинг Ойротский обкомынын пленумы өткөн. Пленум «Областьта мал ижин өскүрер план канайда бүдүп турганы керегинде», «ВКП(б)-нинг Төс Комитетинин ле СССР-динг Албаты Комиссарларынын Соедининг «Общественный мал ижин өскүрери керегинде» ле «Кадрларды көстөри ле тазыктылары керегинде» жөптөри керегинде сурактарды шүүшкен.

26—27 июнь. ВКП(б)-нинг Ойротский обкомынын бюрозы партиянын обкомынын ла райкомдорынын ишчилерин астадары керегинде жөп жараткан.

22 август. ВКП(б)-нинг Ойротский обкомынын бюрозы «Ойротиянын стахановчы малчыларынын ченемели» деп бичикти кепке базып чыгарары керегинде» жөп жараткан.

23—25 сентябрь. XI Ойротский областной комсомольский конференция өткөн.

12 октябрь. ВКП(б)-нинг Ойротский обкомынын бюрозы озочыл ченемелди таркадары жанынан областьтын газеттеринин өткүрип турган ижин бийик баалайла, редакцияларга газеттеринин страницаларында азырал белетеери жанынан экинчи стахановский школ ачсын деп айдып берген.

16—17 ноябрь. ВКП(б)-нинг Ойротский обкомынын пленумы өткөн. Пленум «Областьта партийный пропаганданын айалгазы керегинде» суракты шүүшкен.

26 декабрь. ВКП(б)-нинг Ойротский обкомынын бюрозы «Колхозтордын журттарын, поселокторды ла колхозчылардын айыл-журттарын жарандылары керегинде» ле «Ойротский автономный областьтын төзөлгөн күнинен ала 20 жыл болорына белетенери керегинде» жөптөр жараткан.

Бу өйдө Ойротский автономный областьта бийик түжүм-нинг 446 звенозы иштеген. 36 колхоз, 48 ферма, 5 совхоз, журт хозяйствонын 246 озочыл ишчизи ВСХВ-нин туружаачылары болгон.

БАЖАЛЫКТАР

Журт хозайствонунг ишчилерининг бастырасоюзный кўни	1
Ўредўчининг мактулу ижи	7
Депутат — албатынын Советтердеги бўдўмјилў кижизи	11
Жиит озочылдар	15
Ўскў ороондордын монополистический капиталы Заирдин экономикасында	17
Африкадагы јангы государство	22
Пропагандисттинг творческий планы	26
Комсомолдордын ла јашўскўримнинг политўредўзи	30
Улай-телей болгон керектер	33

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано к печати 7/IX 1977 г. Усл. п. л. 2,09, Уч.-изд. л. 2,1. Заказ 4085. Тираж 1000 экз. Цена 4 коп. Формат 60×84 ¹/₁₆. АН 06368.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства, г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36. Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

